

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА АКВАКУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА

До захисту допущено»
Завідувач кафедри
к. с.-г. н., доцент
Тетяна ПУШКАР
«_____» _____ 2026

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
освітньої програми «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»
за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва

**АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ
ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ В ДПДГ «ОЛЕКСАНДРІВСЬКЕ»
ГАЙСИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Науковий керівник: к. с.-г. н., доцент,
завідувачка кафедри технології
виробництва і переробки продукції
тваринництва

Олена БЕЗАЛТИЧНА

Рецензент: к. с.-г. н., доцент кафедри
генетики, розведення та годівлі с.-г. тварин

Олена ЧЕРЕМИСОВА

Виконала здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
заочної форми навчання

освітньо-професійна програма «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва»

спеціальність 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва

Дар'я СТАРИЧЕНКО

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших авторів
має посилання на відповідне джерело.*

_____ Дар'я СТАРИЧЕНКО

ЗМІСТ

Реферат	3
Перелік умовних скорочень	
Вступ	4
Розділ 1. Огляд літератури.....	6
1.1. Технології виробництва свинини в господарствах України...	7
1.2. Біологічно-господарські особливості свиней.....	10
1.3. Відтворення стада свиней.....	17
1.4. Вирощування молодняку свиней.....	21
1.5. Відгодівля свиней.....	
1.6. Заключення з огляду літератури.....	
Розділ 2. Матеріал, умови і методика виконання роботи.....	22
2.1 Місце та об'єкт досліджень.....	22
2.2 Методика виконання роботи.....	25
Розділ 3. Розрахунково-технологічна частина.....	27
3.1. Характеристика галузі свинарства.....	27
3.2. Продуктивні якості стада свиней.....	29
3.3. Відтворення стада.....	31
3.4. Технологія годівлі свиней різних статевовікових груп.....	33
3.5. Утримання свиней.....	39
3.6. Економічна ефективність виробництва свинини.....	42
Висновки	48
Пропозиції	49
Список літератури	50

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота виконана на 53 сторінках комп'ютерного тексту, містить 12 таблиць.

В списку літератури використано 31 джерело.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення та аналіз технології виробництва свинини в умовах ДПДГ «Олександрівське» Гайсинського району, Вінницької області.

Для вирішення цієї мети були виконані такі задачі:

- проаналізувати характеристику галузі свинарства;
- вивчити продуктивні якості стада свиней;
- дослідити відтворення стада;
- проаналізувати технологію годівлі свиней різних статевовікових груп;
- провести аналіз утримання свиней;
- дати економічну характеристику галузі свинарства ДПДГ «Олександрівське»;
- на основі проведеного дослідження зробити висновки та пропозиції.

У 2025 році спостерігається покращення основних економічних показників порівняно з попередніми роком. Збільшення поголів'я свиней, підвищення середньодобових приростів та зменшення витрат кормів на одиницю продукції сприяли зростанню прибутку та рівня рентабельності. Рівень рентабельності у 2025 році склав +32,4%.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДПДГ – державне підприємство дослідного господарства

т - тонна

ц - центнер

кг – кілограм

г – грам

мг – міліграм

м - метр

км – кілометр

мм – міліметр

га – гектар

гол. – голів

шт. – штук

віт. – вітамін

корм.од. – кормові одиниці

грн. гривні

ВСТУП

Свинарство — це вид сільськогосподарського виробництва, яке забезпечує людей в багатьох країнах світу якісними продуктами для їжі.

Продукція свинарства належить до основних видів товарів у галузі тваринництва, і в середньому становить третину загальної продукції. За даними 2012 року, кількість свиней у всіх категоріях господарств зросла на становить 21,1 кг.

У різних регіонах нашої країни свинарство з давніх часів вважається традиційною галуззю тваринництва. Свинарство має високу продуктивність і за невеликий час дає багато якісної продукції. Висока відтворна здатність, швидкість росту, ефективне використання корму, високий забійний вихід і енергетичність м'яса — ці ознаки роблять свиней найефективнішими для виробництва м'яса порівняно з іншими тваринами.

Свині — це тварини, які добре пристосовуються до різних кліматичних умов. Вони легко адаптуються до різних умов годівлі та можуть вирощуватися в господарствах різних типів по всій Україні. Вирощування свиней допомагає збільшити виробництво м'яса в країні. Свині мають високу плодючість. Якщо вони добре годуються та підтримуються, то від однієї свиноматки можна одержати два виходи поросят на рік, при чому кожен вихід дає в середньому 10–12 поросят.

Свині швидше виростають, ніж інші сільськогосподарські тварини. Беручи до уваги їхню високу плодючість і швидкість росту, з кожної свиноматки можна отримати 2–2,5 тонни свинини на рік за рахунок годівлі її приплоду. У порівнянні з цим, з приплоду однієї корови за такий же період отримують лише 2,5–3,5 центнера м'яса. Свинина містить багато повноцінного і легко переварюваного білка, а також незамінних амінокислот.

Отже, не випадково, що свиней розводять і їхнє м'ясо споживають як високоцінний продукт майже в усіх регіонах світу.

Сьогодні продуктивність свиней в основному залежить від якості роботи з вибрання та виховання тварин у стаді. Це означає, що необхідно постійно виконувати певні зоотехнічні заходи, щоб покращити якість тварин. До цих заходів належить уміле вирощування молодняку, використання сучасних методів вибору батьківських пар, покращення плодючості свиноматок та кнурів, швидкого росту молодняку, зниження витрат кормів на одиницю продукції та покращення якості м'яса свиней при годівлі.

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є вивчення та аналіз процесу виробництва свинини у ДПДГ «Олександрівське» Вінницької області, Гайсинського району.

Для вирішення цієї мети були виконані такі задачі:

- проаналізувати характеристику галузі свинарства;
- вивчити продуктивні якості стада свиней;
- дослідити відтворення стада;
- проаналізувати технологію годівлі свиней різних статевовікових груп;
- провести аналіз утримання свиней;
- дати економічну характеристику галузі свинарства ДПДГ «Олександрівське» ;
- на основі проведеного дослідження зробити висновки та пропозиції.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Породний склад свиней в Україні та їх використання

Україна зараз використовує в основному 11 порід свиней, які були селекціоновані як вітчизняно, так і зарубіжно. Найбільше свиней належить великої білої породи, яка становить 74,9% усіх інших генотипів. Другу за кількістю породу становить ландрас (12,8%), третю – українська м'ясна (3,7%). Всього ці три породи разом становлять 91,4% усіх свиней у країні, а решта 8,6% – це інші породи. За будовою тіла та продуктивністю свині розподіляються на такі групи: м'ясо-сальну (універсальну) – це велика біла та українська степова біла; сальну – українська степова ряба, миргородська та велика чорна; м'ясну – полтавська м'ясна, українська м'ясна, червона білопояса, ландрас, дюрок та уельс [15].

Велика біла порода. Сучасні свині цієї породи мають довгу, широку та глибоку грудь. Дорослі кнурі досягають живої ваги 320-360 кг, а свиноматки – 230-280 кг. Матки приносять 12-14 поросят на опоріс. У нормальних умовах годівлі та утримання поросята досягають живої ваги 100 кг за 6-7 місяців і навіть раніше. Свиней великої білої породи використовують в основному як материнську породу при різних варіантах схрещування і гібридизації. Оскільки ця порода є чисельною, племінна робота з нею ведеться методами внутрішньопородної селекції, створюючи спеціалізовані стада з високими репродуктивними, відгодівельними або м'ясними якостями для ефективного використання під час різних методів розведення. Свиней великої білої породи розводять в усіх регіонах країни.

Українська степова біла порода – це перша вітчизняна порода свиней, яку створив академік М.Ф. Іванов між 1926 і 1934 роками в зоні Півдня України. Вона отримана шляхом схрещування місцевих свиней з кнуром

великої білої породи. Якщо молодняк досягає віку 6,5–7,5 місяця, то його жива вага становить 100 кг, а вихід м'яса з туші – 55–58%. Ці свині добре набирають масу, і при віку 14–15 місяців вони можуть вигодовувати 80–90 кг якісного сала. Вони використовуються як материнська порода для промислового схрещування з іншими породами. Розведення ведеться в господарствах Херсонської, Миколаївської, Запорізької областей та Автономної Республіки Крим. Селекція проводиться з метою покращення репродуктивних якостей, а також швидкості росту та м'ясистості туш [2].

Миргородська порода. Сучасні свині цієї породи мають густий (жирний) м'ясо-сальний тип будови тіла. Це широко- і глибокогруді тварини, невибагливі до умов утримання, чорно-рябої масті. Кнурі досягають живої ваги 300–320 кг. Багатоплідність свиноматок становить 9–11 поросят. На контрольній відгодівлі живої ваги 100 кг молодняк досягає за 7–7,5 місяця. Гарні результати одержують від схрещування миргородських кнурів із матками великої білої породи, а маток – із кнурами м'ясного напрямку продуктивності. Розводять миргородських свиней у господарствах Полтавської, Сумської та Хмельницької областей.

Українська степова ряба порода. Вважалося, що тварини цієї породи краще використовуватимуть пасовище під час літньої спеки, і вони будуть мати добру швидкість приросту ваги. Жива вага дорослих кнурів становить 290–320 кг, свиноматок – 210–250 кг. Матки мають багатоплідність – 9–11 поросят. Масть тварин чорно-ряба. Якщо вести їх у звичайних господарських умовах і забезпечувати оптимальною годівлісою, підсвинки досягають живої ваги 100 кг за 210–230 днів, при цьому витрачаючи 4–5 кг корму на 1 кг приросту живої ваги.

Полтавська м'ясна порода. Це перша українська порода м'ясних свиней, які відповідають сучасним уподобанням споживачів. Тварини мають білу масті, добре виражені м'ясні форми. Жива вага кнурів становить 320–350 кг, свиноматок — 230–260 кг. Кількість поросят у маток — 10,5–11,5. Середньодобовий приріст живої ваги молодняку під час контрольної відгодівлі

складає 750-800 г, при цьому на приріст 1 кг живої ваги потрібно 3,1-3,5 кг корму. Якщо забивати підсвинків, які важать 100 кг, то вихід м'яса у туші становить 61-62%, при товщині шпику 24-25 мм. Ці свині розводять у різних регіонах України. Використовують їх як материнську, так і батьківську породу при різних способах розведення. З вірною селекцією та підбором годівлі можна отримати додатково 50 поросят на 100 опоросів, 5 кг приросту на кожну свиню, скоротити термін відгодівлі на 10-15 днів, а також зберегти 36-50 кг корму на кожну свиню [7].

Українська м'ясна порода. Свині цієї породи характеризуються міцною конституцією, добре вираженими м'ясними формами і білою мастю. Дорослі кнурі-плідники важать 310-340 кг, свиноматки — 230-250 кг. Середньодобовий приріст живої ваги молодняку на відгодівлі становить 780-820 г при досягненні 100 кг за 175-180 днів та витраті на кожен кілограм приросту живої ваги 3,4-3,5 кг корму. Використання кнурів української м'ясної породи в поєднанні з матками районованих порід сприяє поліпшенню окремих ознак продуктивності на 3-12%.

Червона білопояса порода. Тварини, які вирощуються для м'яса, мають червону масті з невеликим білим поясом на ділянці лопаток. На контрольній відгодівлі молодняк досягає ваги 100 кг через 170-180 днів, маючи середньодобові прирости живої ваги 800-820 г. На вирощування 1 кг приросту потрібно 3,1-3,5 кг корму, а товщина шпику над 6-7 грудними хребцями становить 21-25 мм. На основі наукових досліджень було встановлено, що використання кнурів червоної білопоясої породи разом із свиноматками різних порід і різної породності призводить до збільшення багатоплідності маток до 0,85 поросят на один опорос, скорочення терміну відгодівлі молодняку до досягнення ваги 100 кг на 5-20 днів, зниження витрати корму на 1 кг приросту живої ваги на 0,16-0,25 кормової одиниці та збільшення виходу м'яса в тушах на 1-4,5%. Свиней цієї породи розводять у різних регіонах України [15].

Порода ландрас. Це тварини білої масті, які мають беконний напрямок продуктивності. Жива вага дорослих кнурів перевищує 300 кг, свиноматок —

230 кг. Довжина тулуба кнурів-плідників становить приблизно 200 см, багатоплідність маток – 11-12 поросят. На контрольній відгодівлі молодняк досягає живої ваги 100 кг через 170-180 днів, при витраті 3,4-3,6 кг корму на 1 кг приросту живої ваги. Ландрасів використовують як батьківську породу для промислового схрещування з метою покращення м'ясних якостей інших порід, а також у селекційному процесі для створення нових генотипів. Свиней цієї породи розводять у господарствах Харківської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької та інших областях.

Велика чорна порода була створена в Великобританії, у графстві Корнуол. Тому в деяких країнах великих чорних свиней також називають корнуельськими або корнвальськими. Це тварини з густим, жирним тілом, спокійним характером, міцним будовом, чорною мастію, які добре пристосовані до життя на пасовищах і до жаркого клімату. Дорослі самці мають живу вагу від 300 до 320 кілограмів, самки – від 200 до 240 кілограмів. Самки дають багато поросят, зазвичай 9–11 штук. Самців використовують для схрещування з самками великої білої, української степової білої та інших порід. Молодняк першого покоління має білу масті. У правильних умовах годівлі та утримання великі чорні свині досягають маси 200 кілограмів і більше до 10–12 місяців віку. Цю породу вирощують в Донецькій, Луганській та Сумській областях [4].

Уельська порода беконного напрямку продуктивності. Тварини білої масті. Дорослі свині досягають живої ваги 295-320 кг. Багатоплідність маток становить 10-12 поросят. За зовнішніми формами уельси схожі на свиней породи. На контрольній відгодівлі середньодобові прирости живої ваги молодняку становлять 700-750 г при витраті 3,9-4 кг корму на 1 кг приросту живої ваги. Хороші результати одержують від цих свиней при схрещуванні з іншими породами.

Дюрок – це порода довгих тварин із карпоподібною спиною та добре вираженими м'ясними формами. М'ясо має червону масті, різних відтінків. Дорослі самці вагою 315-330 кг, самки — 240-260 кг. Самки багатоплідні, у них

9-11 поросят. На контрольній відгодівлі молодняк досягає живої ваги 100 кг за 170-180 днів. Для приросту 1 кг тварини потрібно 3,6-4,2 кг корму, а товщина шпику над 6-7 грудними хребцями становить 20-22 мм. Свиней цієї породи використовують для промислового схрещування, а також для створення нових порід, спеціалізованих ліній та типів м'ясного напрямку продуктивності [14].

1.2. Біологічно-господарські особливості свиней

Особливості фізіології травлення свиней. Свині – це всеїдні тварини. Їхній травний апарат дозволяє їм їсти різні види кормів: зерно, коренеплоди, траву, трав'яне борошно, відходи з мукомольних і маслоробних заводів, корми з тваринних продуктів, харчові відходи та ще багато чого.

Травлення корму розпочинається у ротовій порожнині: його пережовують, змочують слиною та піддають дії ферментів, які є в слизі. Слинний фермент птіалін змінює крохмаль на цукор, який організм може використовувати.

Шлунок свиней – це проміжний етап, коли він переходить від складної структури до простішої. З віком його розмір зростає, а до 7–8 місячного віку у підсвинків об'єм шлунка досягає 7–8 літрів.

Внутрішня частина шлунку за будовою поділяється на п'ять зон: невелика ділянка, яка прилягає до стравоходу, слизиста, і не має залоз; приблизно третя частина всієї площі шлунку, що дуже багата кардиальними залозами; сліпий мішок, який відокремлений спеціальною борозною; дно шлунку з слизовою оболонкою, яка містить трубчасті залози, і ділянка, розташована біля виходу в кишечник, слизиста частина якої багата пілоричними залозами [16].

У шлунку їжа діє соками і ферментами, які виділяють залози різних зон слизової оболонки. Зони сліпого мішка та кардинальна виділяють лужний сік, який містить діастазу; фундальна зона виробляє соляну кислоту, пепсин, сичужний фермент і ліпазу; воротар (пілорус) виділяє нейтральний сік з

невеликим вмістом пепсину та великою кількістю слизу. Отже, корм у шлунку діє різними ферментами.

Основним місцем перетравлення крохмалю та цукру у свиней є тонка кишка, де ферменти, які містяться в соці підшлункової залози та в кишковому соці, перетворюють вуглеводи в доступні для всмоктування форми [12].

У перші три тижні життя поросят у їх шлунку практично немає соляної кислоти, без якої ферменти шлункового соку (пепсин і хімозин, які перетравлюють білки, та ліпаза, яка розщеплює жири) не можуть працювати вірно. Якщо поросята в цей час отримують лише материнське молоко, то воно перетравлюється в тонких кишках завдяки секрету підшлункової залози, соку кишок і жовчі; травлення в кишках відшкодовує слабкість шлунку [6].

Період, коли у шлунковому соці поросят не вистачає соляної кислоти, називається періодом вікової ахлоргідрії. Час від народження до того, як у шлунковому соці з'являється нормальна кількість соляної кислоти (0,3–0,4%) – це період вікової неповноцінності шлунку, який відбувається у 2,5–3-місячному віці. Зі зростанням віку виділення соляної кислоти та сила травлення шлункового соку поступово збільшуються.

До семимісячного віку органів травлення свиней досягають розмірів, які дозволяють перетравлювати велику кількість корму, а також стають повністю зрілими як за будовою, так і за фізіологією. Особливості будови органів травлення та процесів перетравлення корму у свиней показують, що для того, щоб збільшити швидкість росту молодих свиней, потрібно годувати їх раціонами, які мають коефіцієнт перетравлення не менше 80%, що дасть змогу вибрати більш швидке завершення процесу годівлі [7].

Особливості формування м'ясної продуктивності. М'ясність свиней – це здатність утворювати певну кількість м'язової тканини, при забої давати туші з різною кількістю м'яса. Біологічним ґрунтом підвищення м'ясності є зниження інтенсивності відкладання жиру. М'язова тканина у перші 6 місяців життя формується з найбільшою швидкістю, відносна маса її у організмі відповідно зростає. Із старінням організму змінюється хімічний склад та

фізичні властивості продуктів (підвищується вміст сухих речовин, а в них — білків та жиру, зростає калорійність). У свиней різного генотипу особливість хімічного складу виявляється у всі періоди постембріонального розвитку, особливо за вмістом вологи та жиру.

В сучасних умовах, враховуючи зростання попиту споживачів на м'ясну свинину, обґрунтованою є активізація племінної роботи, спрямованої на збільшення м'ясності існуючих порід [10].

Поліестричність. Дорослі свиноматки сучасних порід, які досягають статевої зрілості при нормальних умовах утримання, через кожні 18–36 днів (в середньому через три тижні) виявляють тічку та охоту, можуть бути запліднені й народити поросят незалежно від пори року. Ця біологічна властивість використовується як основа для створення промислової технології, яка дозволяє отримувати товарну свинину в будь-який час року, ефективно використовувати тварин і приміщення, забезпечує ритмічну роботу м'ясних комбінатів та виробництво продукції.

Багатоплідність – це важлива біологічна властивість свиноматок серед самок інших сільськогосподарських тварин. Свиноматки всіх сучасних порід при першому опоросі дають від 3 до 9 поросят і більше. Матки, яким залишилося більше 1,5 року, у наступних п'яти опоросах в середньому дають по 10–11 живих поросят. Після шостого опоросу багатоплідність зазвичай зменшується. У племінних господарствах за допомогою відбіркової селекції можна отримати в середньому 11–12 поросят за однієї вагітності.

Крупноплідність – це середня жива маса одного поросяти в приплоді при народженні. У нормальних умовах розвинуті свиноматки більшості порід мають середню крупноплідність у межах 1–1,3 кг. Жива маса новонароджених поросят важлива, бо вона є початковою величиною, від якої залежить подальший ріст тварин під час постембріонального періоду їхнього розвитку. При оцінці свиноматок за крупноплідністю важливо, щоб поросята у приплоді були приблизно однакової маси. Найкращими є свиноматки, у яких різниця у живій масі поросят при народженні мінімальна.

Крупноплідність свиноматок – одна з важливих селекційних ознак, хоча встановлена низька її спадковість ($h^2 = 0,01 - 0,14$), а з багатоплідністю вона знаходиться в негативному (зворотному) зв'язку ($r = -0,28 - -0,36$). Крупні поросята більш життєздатні, енергійні, активніше вступають у взаємодію з зовнішнім середовищем, мають підвищений обмін речовин, краще ростуть, розвиваються і зберігаються до відлучення, ніж дрібні. При годівлі кожне таке поросеня активніше масажує свою частину вимені, що сприяє підвищенню молочності матері, і крупніше поросеня вживає більше молока, ніж слабке [11].

Молочність. Вим'я свині має 12–16 самостійних частин, кожна з яких є окремою молочною залозою. З кожної альвеоли залозистої тканини вимені виходять дрібні тонкі протоки, які поступово зливаються й утворюють густу сітку більш широких протоків, що заповнюють всю залозисту тканину. Над основою дійки всі протоки різних частин вимені зливаються в 2–3 основні вивідні протоки. Молоко виходить через отвір у верхівці дійки, коли поросята сосуть її.

Середню довічну молочність розраховують діленням загальної живої маси поросят усіх опоросів у віці 21 дня на кількість опоросів. Середню молочність свиноматок на фермі визначають діленням загальної молочності всіх свиноматок на кількість свиноматок.

Ріст та відгодівельні якості свиней. При повноцінній годівлі та задовільному утриманні підсвинки сучасних порід та помісі у віці 6 – 7 місяців досягають живої маси 100 – 120 кг, у зв'язку з чим виробляють у розрахунку на кожну тварину у стаді, враховану на початок року, 150 кг товарної свинини, або 15 – 25 ц у живій масі на 1 матку [3].

1.3. Характеристика різних технологій виробництва свинини

Технологія виробництва свинини у спеціалізованих господарствах використовує потоковий спосіб, при якому забезпечується неперервне та рівномірне випуск продукції протягом року. Продукція випускається через

певні проміжки часу в однакових кількостях, наприклад, відгодівельних свиней або молодняку в господарствах, придатних для репродукції. Цей спосіб включає у себе: створення однорідних груп свиноматок, осіменіння та опороси кожного запланованого поголів'я в певний період, розподіл тварин за статеві-віковими групами, а також утримання цих груп у спеціалізованих приміщеннях.

Свинини спеціалізовані господарства, які розглядаються за кількістю вирощеного та відгодованого молодняку протягом року, поділяються на три групи. До першої групи відносяться малі господарства, де вирощують до 12 тисяч голів. Друга група – середні господарства, де вирощують до 45 тисяч голів. Третя група – великі господарства, де вирощують до 108 тисяч голів. Всі ці господарства виглядають однаково, щоб забезпечувати безперервний цикл виробництва протягом усього року.

Спільні ознаки різних інтенсивних технологій промислового виробництва свинини полягають у наступному: високий рівень відбору стандартного поголів'я; величезне використання тварин та площ приміщень; ритмічне та послідовне виконання виробничих процесів; використання потокового принципу виробництва; високий рівень механізації та автоматизації; вузька спеціалізація окремих технологічних операцій; наукова організація праці [13].

Впровадження інтенсивної технології виробництва свинини з відповідними інвестиціями та правильною організацією роботи дозволяє значно збільшити обсяг виробництва продукції та підвищити прибутковість підприємства. Основа такої інтенсифікації — це використання конвеєрного ритмічного потокового способу виробництва свинини, який передбачає безперервне випуск готової продукції через однакові проміжки часу у вигляді партій певного розміру та якості протягом певного періоду, а також протягом року.

Кінцева мета ритмічно-потокової системи виробництва свинини — це отримання, викручування та продаж молодняку свиней у великих одновікових

групах через певні проміжки часу. Це досягається шляхом створення потрібної кількості груп свиноматок, щоб забезпечити постійний потік готової продукції, що передбачена технологією, протягом усього часу роботи підприємства, наявності спеціалізованих приміщень для кожного етапу виробництва, які поділяються на секції і використовуються за принципом «все зайнято – все пусто».

Спеціалізовані господарства, які виробляють свинину, поділені на три зони: племінну, де розташовані комплекси з потужністю 12 тисяч свиней на рік та більше, виробничу та господарську [3].

У господарствах промислового типу застосовують внутрішньогосподарську спеціалізацію, за якої кожній статеві-віковій групі виділяють окремі приміщення, у яких передбачено режим переміщення їх по виробничих дільницях.

Потокове виробництво свинини ґрунтується на цеховому принципі, тому технологічний процес складається з кількох дільниць. Приміщення для утримання свиноматок обладнані груповими та індивідуальними станками. Холостих свиноматок утримують у групових станках протягом 2 – 3 днів. Свиноматки другої половини поросності надходять на дільницю після 32 днів поросності. Їх утримують у групових станках по 11 – 13 голів.

Тварини з виробничої групи надходять на дільницю за 2–4 дні до опоросу, де їх утримують до відлучення поросят у окремих станках, розташованих у відокремлених секціях, кожна з яких містить 30–60 станків. З молодняку, який надходить на дорощування, створюють групи по 25–30 голів і утримують їх у групових станках, а після досягнення підсвинками живої маси 35–40 кг пересувати їх на дільницю відгодівлі.

Відгодівля триває 116–120 днів, поки молодняк не досягне живої маси 112–120 кг. Тривалість зняття з відгодівлі залежить від потужності комплексу і становить 222–240 днів. У приміщеннях для відгодівлі молодняк утримують у групах по 25–30 голів, з розрахунку 0,7–0,8 м² на одну голівку.

Залежно від потужності комплексу перші дві ділянки можна з'єднати в одну, де розміщуються холості і порослі свиноматки. У господарствах середньої та великої потужності приміщення для утримання свиней з'єднані галереєю, по якій групи тварин переміщують з однієї ділянки в іншу, а також здійснюється транспортування кормів [7].

З розвитком різних форм власності особливу роль почали відігравати малі ферми, які базуються на приватній власності, а також ферми у вигляді підсобного господарства, які приймають участь у різних промислових та торговельних підприємствах та організаціях.

Підсобне господарство головним чином займається виробництвом тваринної продукції, тому для нього дуже важливо забезпечити виробництво й збір кормів. Серед найважливіших джерел корму для свиноферм підсобних господарств – харчові відходи заводських їдалень, дошкільних установ, лікарень та гуртожитків [9].

У підсобних господарствах більшість роботи виконується вручну, причому ця робота не оплачується. На роботу таких господарств, у порівнянні з іншими господарствами, менш впливає зростання цін на енергоносії та інші матеріальні ресурси. З цього випливає, що продукція цього сектору добре конкурує на українському ринку. Підсобні господарства, виробляючи переважно найбільш трудомісткі товари, досягають високої якості продукції. Усе більше вони стають важливим джерелом збалансування доходів багатьох сімей [18].

На початку 2024 року в особистих підсобних господарствах налічувалось 5238 тис. голів свиней (по 60 голів на 100 селянських дворів), питома вага поголів'я свиней в особистих підсобних господарствах склала 68 %. У 2023 році кількість свиней в особистих підсобних господарствах склала 38 тис. голів.

Розвиток особистих підсобних господарств та повне використання їх можливостей для виробництва м'яса допомагає покращити постачання населення продуктами харчування [6].

1.4. Відгодівля свиней та її види

Відгодівля свиней – це останній етап виробництва свинини. Вірна організація цього процесу значно впливає на продуктивність тварин, якість та вартість м'яса, а також на прибутковість свинарства. Якість результатів відгодівлі залежить від породи та віку свиней при початку відгодівлі, тривалості самого процесу, кількості і якості кормів, а також від умов годівлі та утримання.

Свині які швидше досягають готовності до забою, ніж ті, які ростуть повільно. Поросята, які вирощують у найкращих умовах, при однаковому прирості витрачають менше корму, а з них отримують якіснішу свинину, ніж з дорослих тварин.

Кастрація тварин позитивно впливає на результати відгодівлі. Вони стають спокійнішими, краще засвоюють поживні речовини з кормів, мають високі прирости з меншими витратами кормів. М'ясо кастрованих тварин є ніжним, смачним і не має специфічного запаху [19].

Відгодовують свиней для отримання м'ясних, беконних та жирних продуктів.

М'ясна відгодівля є найпоширенішою в Україні. Поросят відбирають у віці 3–4 місяці, коли їх жива маса досягає 30–40 кг, і відгодовують їх до досягнення маси 95–100 кг.

Відгодівля молодняку залежить від прийнятої технології, при цьому товщина шпику над 6-7-м грудними хребцями не повинна перевищувати 4 см. Для відгодівлі придатний молодняк усіх порід та помісей. Як правило, молодняк порід м'ясного напрямку відгодовують до досягнення живої маси 110–120 кг, м'ясо-сального – 100–110, сального – 90–100 кг. Саме відгодівля до таких вагових категорій є економічно найбільш доцільною.

При м'ясній відгодівлі головною метою є отримання від молодняку високого приросту та добрих м'ясних туш із соковитим ніжним м'ясом та невеликою кількістю щільного підшкірного сала. Найкращий ефект

досягається, коли приріст живої маси свиней складає 600 – 700 г на добу, а молодняк досягає живої маси 100 – 120 кг у віці 6,5 – 7,5 місяців, при цьому витрата корму на 1 кг приросту не перевищує 4,0 – 4,4 кормових одиниць. У складі приросту молодих свиней значна частина складає воду, оскільки приріст у молодому віці здійснюється переважно через розміщення м'язової тканини, яка містить до 70% води.

М'ясну відгодівлю поділяють на два періоди: перший і заключний, які відрізняються типом годівлі свиней і структурою раціонів. У перший період підсвинкам згодовують до 65 – 70% поживності концентрованих кормів, а у заключний – до 85 – 90% [17].

На великих виробничих підприємствах інтенсивну м'ясну годівлю свиней здійснюють за концентратним типом, використовуючи повноцінні комбікорми. Комбікорм дають молодняку у рідкому вигляді (одна частина корму і три частини води). Тварин поступово привчають до рідкого корму, на початку – по 1,65 кг на добу протягом перших 12 днів. Потім, протягом наступних 12 днів, норма збільшується до 1,75–2,15 кг комбікорму. З 154-го дня свиней переводять на один із комбікормів, підвищуючи добову норму від 2,25 кг до 3,2 кг протягом останніх 12 днів. За 8 днів до кінця годівлі з раціонів виключають антибіотики.

У багатьох господарствах через недостатню кормову базу ведуть годівлю свиней з низькими середньодобовими приростами живої маси, що призводить до подовження строків годівлі та збільшення витрат на виробництво свинини. Крім того, подовження строків відгодівлі через неповноцінну годівлю погіршує якість свинини, оскільки вона стає грубою та жирною. Якість туш, тобто кількість м'яса та сала в них, залежить від віку тварин, рівня годівлі та умов утримання.

Беконна відгодівля – це особливий спосіб виготовлення м'яса, під час якого до якості продукту висувають високі вимоги. Беконом називають свинину, отриману від молодих тварин, які виготовляють у вигляді спеціально розроблених напівтуш, з яких видалено хребет і лопатки. М'ясо рівномірно

пронизане товстими прошарками жиру. Для цієї відгодівлі використовують чистопородні, помісні та гібридні тварини з довгим тулубом, без ознак хвороб і травм, жива маса яких не менше 25 кг у віці 2,5–3 місяців. Відгодовують їх до маси 80–105 кг у два етапи: перший – з 2,5 до 5–5,5 місяців при середньодобових приростах не менше 450 г, другий – протягом останніх 2–3 місяців при середньодобових приростах 500–600 г.

Високоякісний бекон можна отримати, відгодовуючи свиней певними раціонами. До складу цих раціонів входять: ячмінь, горох, просо, вика, кормові боби, жито, кукурудза, а також добавки з тваринних кормів. У другій половині відгодівлі потрібно повністю виключити з раціону або згодовувати в невеликих кількостях (до 5% за поживністю) корми, які погіршують якість свинини, наприклад, макуху, рибні відходи, рибне борошно, мелясу, висівки, сою та інші. Економічно вигідним способом відгодівлі молодняку є відгодовування їх на пасовищі при інтенсивній підгодівлі силосом, концентрованими кормами та побічними продуктами переробки молока.

Важливо звернути особливу увагу на те, щоб молодняк отримував повноцінний білок. Годування молодняка беконної відгодівлі можна організувати на раціонах, що включають концентрати, концентрати разом з картоплею та концентрати разом з коренеплодами. Дуже якісним кормом, який підвищує кількість сала і забезпечує отримання бекону з гарною мармуровістю, є горох. Великий вплив на якість свинини впливає відвійки. При їх використанні отримують бекон вищої якості. Державні комбікормові заводи виготовляють спеціальні комбікорми для беконної годівлі.

Відгодівля сальних порід свиней здійснюється в таких умовах. На таку відгодівлю відправляють вибракуваних основних свиноматок і кнурів – плідників, а також молодих перевірених свиноматок, які не підходять для подальшого племінного використання [23].

Дорослі вибракувані тварини при інтенсивній відгодівлі здатні за 2,6-3 місяці збільшувати свою початкову масу на 50-60% при середньодобових

приростах 800-1000 г. При добрій організації відгодівлі забезпечується висока ефективність отримання свинини без значних витрат дорогих кормів [5].

Основна задача відгодівлі свиней до жирних кондицій – це накопичення жиру у їхніх тілах, тому їх основною їжею є продукти, що містять вуглеводи. Для дорослих свиней вистачає, коли в їхній дієті на 1 кормову одиницю буде 60–70 г перетравного білка. Під час відгодівлі до жирних кондицій у раціони можна включати різноманітні корми: зерно та його відходи, картоплю, буряки, силос, комбісилос, трав'яне борошно, траву, відходи харчової промисловості (картопляна м'язга, жом, барда тощо).

Незважаючи на те, що основна форма відгодівлі в нас – це інтенсивна м'ясна відгодівля, в деяких господарствах продовжують відгодовувати молодих свиней до жирних кондицій. Наукові дослідження та практика показують, що така відгодівля зменшує її продуктивність, призводить до зростання витрат кормів на одержання свинини, тому такий метод не є економічно обґрунтованим [1].

Заклучення з огляду літератури

Свинина є однією з основних частин м'ясного раціону, тому кількість свиней у світі зростає постійно.

У порівнянні з іншими сільськогосподарськими тваринами свині мають кілька важливих біологічних особливостей. Серед них найважливіші: здатність їсти різноманітну їжу, висока здатність до адаптації, велика плодючість, добре молочність, високий забійний вихід, витрати корму та якість отриманого м'яса.

Правильна організація відгодівлі сильно впливає на продуктивність свиней, якість та вартість м'яса, а також прибутковість свинарства. Якість отриманого м'яса залежить від породи та віку свиней при постановці їх на відгодівлю, тривалості процесу, кількості та якості кормів, умовах годівлі та

утримання. Використання інтенсивних технологій виробництва дозволяє збільшити обсяг отриманої продукції.

Свинина містить багато корисного, легкого для організму поглинання білка та незамінних амінокислот. Тому не дивно, що свиней виховують, а їхнє м'ясо використовують як цінний продукт практично в кожній країні світу.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, УМОВИ ТА МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

Дослідження виконано на підставі державного підприємства дослідного господарства «Олександрівське», яке належить Національному науковому центру «Інститут землеробства НААН» і розташоване в Гайсинському районі Вінницької області.

Це багатoproфільне аграрне підприємство, яке поєднує виробничу діяльність із науковими дослідженнями. Основні напрями його роботи охоплюють рослинництво та тваринництво, зокрема розведення великої рогатої худоби.

Клімат регіону підходить для розвитку сільського господарства. Безморозний період триває приблизно 200–210 днів, що дозволяє рослини кормових культур і створити стабільну кормову базу для розвитку тваринництва. Вегетаційний період починається у березні-квітні і закінчується в жовтні-листопаді, що дає змогу ефективно використовувати природні ресурси для забезпечення тварин кормами протягом усього року.

Це дослідження присвячене галузі свинарства на даному підприємстві. У ньому детально розглядаються технологічні методи виробництва свинини, а також системи утримання, годівлі та відтворення поголів'я. Особлива увага приділяється аналізу його результативності в умовах діяльності господарства.

Глибоко заляжені ґрунтові води не впливають безпосередньо на процеси ґрунтоутворення.

Середньорічна кількість опадів становить 410–430 міліметрів. Найбільше опадів припадає на червень і липень. Осінь і весна відносно сухі, з середньомісячною кількістю опадів 25–28 міліметрів. Тому на початку рослинного сезону в ґрунті не вистачає вологи.

Вегетаційний період триває довго: він починається у другій декаді березня – на початку квітня, а закінчується у третій декаді жовтня – на початку листопада. Теплозабезпеченість оцінюється за сумами середніх добових температур (понад 10 °C).

Сумарна кількість активних температур протягом вегетаційного періоду становить 4010 градусів.

Середня температура протягом року становить +10,3 °C. У найгарячіший місяць – липень – середня температура досягає +28,3 °C. Безморозний період триває від 200 до 215 днів. Сніг лежить недовго і не стійко, його висота не перевищує 10 см.

Ґрунти основного земельного масиву господарства представлені південними чорноземами та людський звичайний текст.

Стан господарства можна зрозуміти за тим, чи є землі, як вони використовуються, яка кормова база іскільки тварин у господарстві.

Експлікація земельних угідь ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» Гайсинського району, Вінницької області на кінець поточного року подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Земельні угіддя ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН», га

Угіддя	Роки		
	2023	2024	2025
Земельна площа, всього га	7360	7495	7630
з них рілля	6080	6210	6340
Багаторічні насадження	72	76	74
Пасовище	1208	1209	1216

За даними таблиці 1 можна помітити, що протягом останніх трьох років у використанні землі господарства відбулися зміни.

У ДПДГ «Олександрівське» протягом 2023–2025 років фіксується поступове збільшення загальної площі земельних угідь. Площа ріллі зростає

постійно, що говорить про покращення розуміння, як краще використовувати землю. Площа угідь, які використовуються для посаджених рослин, змінюється. Площа пасовищ залишається приблизно тією самій, що свідчить про стабільну структуру використання землі в господарстві.

Крім того, в сівозміні господарства вживають кормові культури. Площа та урожайність цих кормових культур наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Площа й урожайність кормових культур

Назва культури	Площа, га			Урожайність, ц/га		
	Роки			Роки		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Кукурудза на силос	520	550	580	410	425	440
Багаторічні трави на зелений корм	310	330	350	85	90	95
Однорічні трави	260	275	290	70	75	80
Кормові Буряки	120	130	140	320	335	350
Зернові на корм	480	500	520	52	55	58

Відповідно до даних таблиці 2, у господарстві видно, що площі, зайняті кормовими культурами, постійно збільшуються протягом 2023–2025 років. Основною культурою серед посівів залишається кукурудза на силос, яка є головним джерелом соковитих кормів. Відбувається добрий ріст врожайності більшості культур, що говорить про зростання ефективності використання землі та покращення методів вирощування кормових культур.

Урожайність кормових культур з кожним роком зростає, що можна зв'язати з покращенням агроеліоративних заходів або сприятливими погодними умовами. Основна причина цього — висока кількість пасовищ у

господарстві. Отже, можна зробити висновок, що протягом останніх трьох років кормовий баланс був задовільним.

Тваринництво господарства охоплює галузі скотарства, вівчарства та свинарства. Динаміка чисельності тварин станом на 1 січня наведена в таблиці

Таблиця 3

Динаміка чисельності поголів'я тварин, гол.

Види тварин	Роки			Відх 2025\2023
	2023	2024	2025	+ -
Велика рогата худоба	420	450	480	+60
У т.ч корови	180	190	200	+20
Свині, всього	950	1020	1100	+150
в т.ч. основних свиноматок	120	130	140	+20
Молодняк свиней, всього	830	890	960	+130

За даними таблиці 3 видно, що у господарстві відбувається постійне зростання кількості тварин упродовж 2023–2025 років. У 2025 році загальна кількість великої рогатої худоби зросла на 60 голів (14,3%) порівняно з 2023 роком, з яких 20 голів – це корови, що складає 11,1%. Це підтверджує поступовий розвиток молочного напрямку. Також зафіксовано зростання кількості свиней на 150 голів. У 2024 році їх кількість зросла на 70 голів, що становить 7,37%, а у 2025 році – ще на 80 голів (7,84%). Також зросла кількість свиноматок – щорічно на 10 голів. У період 2023–2025 років у відсотках це становить 16,7%. Це створює кращі умови для підтримки та розширення стада. Зростання молодняка свиней за цей час становить 130 голів. У 2024 році їх кількість збільшилася на 7,2% (60 гол.), а у 2025 році ще на 7,9% (70 гол.). Це свідчить про зростання відтворювальної здатності й загальної ефективності роботи у галузі свинарства.

Таким чином, рівень чисельності тварин у господарстві з кожним роком стає кращим.

2.2. Методика виконання роботи

Методологія виконання кваліфікаційної роботи базується на застосуванні комплексу загальнонаукових і спеціалізованих методів дослідження, які забезпечують можливість об'єктивного аналізу стану та ефективності технологій виробництва продукції свинарства в умовах конкретного господарства.

Дослідження здійснювалися на прикладі ДПДГ «Олександрівське» з використанням виробничої документації підприємства за період 2023–2025 років, а також даних первинного зоотехнічного та бухгалтерського обліку.

У ході виконання дослідження застосовували такі методи:

1. Аналітичний метод – для детального аналізу стану свинарської галузі, включаючи технології утримання, годівлі та відтворення стада.
2. Статистичний метод – для обробки даних про чисельність поголів'я, продуктивність тварин і економічну ефективність виробництва.
3. Порівняльний метод – для аналізу динаміки змін основних показників у період з 2023 по 2025 роки.
4. Розрахунково-конструктивний метод – для визначення економічної ефективності виробництва свинини та обґрунтування рекомендацій щодо її підвищення.

При оцінці продуктивності свиней враховували ключові показники, як-от середньодобовий приріст живої маси, багатоплідність свиноматок, рівень збереженості молодняку та витрати кормів на 1 кг приросту. Економічна ефективність виробництва визначалася через розрахунок собівартості продукції, рівня рентабельності, отриманого прибутку та питомих витрат кормів, які складають значну частку витрат у структурі господарства. Аналіз одержаних результатів включав узагальнення, систематизацію та

співставлення показників, що дозволило виявити основні тенденції розвитку галузі й окреслити резерви для підвищення її ефективності.

Для оцінки продуктивності свиноматок враховували їх багатоплідність, великоплідність та діловий вихід поросят при відлученні. Оцінка проводилася на основі даних з «Книги обліку опоросів та приплоду свиней» (форма 5-св) і «Станкової карти підсисної свиноматки» (форма 8-св) та їх аналізу.

Відтворювальні характеристики стада свиней оцінювалися за даними «Журналу парувань та осіменінь свиней» (форма 4-св) та їх аналізом.

Відгодівельні якості визначалися на основі результатів зважувань і середньодобових приростів живої маси відгодівельного молодняка в певні вікові періоди, а також за віком досягнення живої маси 100 кг.

Проводили аналіз технології годівлі з урахуванням поживності фактичних раціонів та кормового балансу господарства, а також умов утримання тварин різних статевовікових груп.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Характеристика галузі свинарства

На території державного підприємства «Олександрівське» у Гайсинському районі Вінницької області проводиться розведення великої рогатої худоби та вирощування сільськогосподарських культур.

У господарстві для отримання відгодівельного поголів'я використовують промислове схрещування, а для отримання ремонтного молодняка – чистопорідне розведення.

Організація виробництва будується на принципах розподілу тварин за їхніми фізіологічними станами і віковими групами, що дозволяє забезпечити кожної групи умови для ефективного утримання та годівлі.

У господарстві використовують групове утримання свиней, що допомагає покращити ефективність роботи і краще використовувати виробничі площі. Розроблення раціону годування враховує потреби свиней за віком і фізіологією, а також використовують повнораціонні комбікорми, які забезпечують необхідні поживні речовини. Процес відтворення стада залежить від біологічних особливостей свиней, зокрема середньої тривалості вагітності – 114 днів та високої плодючості свиноматок.

Господарство має можливість постійно долучати молодняк, що гарантує постійну і стабільну роботу. До основних факторів, що збільшують ефективність галузі, входить підтримання правильного клімату в приміщеннях. Це включає контроль температури, вологості та повітряного потоку, бо будь-які зміни можуть шкодити продуктивності та здоров'ю тварин. Свинарство в ДПДГ «Олександрівське» має стабільний розвиток, добре організовані процеси і потенціал для подальшого покращення. Це можна здійснити за допомогою використання сучасних технологій при годівлі, веденні та відтворенні тварин.

Розподіл маточного поголів'я свиней за класами наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Класний склад основних свиноматок ДПДГ «Олександрівське»

Клас	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Еліта-рекорд	15	12.5	18	13.8	20	14.3
Еліта	45	37.5	50	38.5	55	39.3
I	40	33.3	42	32.3	45	32.1
II	20	16.7	20	15.4	20	14.3
Разом	120	100	130	100	140	100

За результатами загальної оцінки, основні свиноматки ДПДГ «Олександрівське» належать до класів еліта-рекорд, еліта, перший та другий. Як видно з таблиці 4, у період з 2023 по 2025 роки спостерігається поступове покращення племінної структури стада. Відсоток високопродуктивних свиноматок класів «еліта-рекорд» та «еліта» зросли з 50,0% у 2023 році до 53,6% у 2025 році.

До першого класу відносилося 40–45 голів свиноматок. Кількість свиноматок другого класу не змінюється, що говорить про стійкість головної частини стада.

Загальна кількість основних свиноматок у господарстві зросла з 120 до відтворення стада та загальний обсяг виробництва свинини.

Це свідчить про те, що якість відбору племінних тварин покращилася, а селекційна робота в господарстві стала більш ефективною.

У ДПДГ «Олександрівське» створено доброзичливі умови для подальшого росту та збільшення ефективності виробництва свинарства.

Дані про структуру стада наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Структура стада свиней ДПДГ «Олександрівське»

Статевовікові групи	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Кнури-плідники	20	2.1	20	2.0	20	1.8
Основні свиноматки,	120	12.6	130	12.7	140	12.7
Поросята до 2 міс	300	31.6	320	31.4	350	31.8
Молодняк на дорощуванні	250	26.3	270	26.5	290	26.4
Свині на відгодівлі	260	27.4	280	27.4	300	27.3
Всього	950	100	1020	100	1100	100

Аналіз структури поголів'я свиней у ДПДГ «Олександрівське» за період 2023–2025 років показує збалансовану та ефективну організацію стада, яка відповідає характерним для підприємств із замкненим циклом виробництвом. У структурі поголів'я найбільше займають поросята віком до двох місяців, що становить приблизно 31,4–31,8%. Це свідчить про високий рівень відтворення поголів'я.

Молодняк, який росте на дорощуванні, становить у 2025 році 26,4% від загальної кількості, а свині, які знаходяться на відгодівлі, – 27,3%. Такий розподіл дозволяє без перерв працювати у виробничому циклі. Пропорція свиноматок за період з 2023 по 2025 роки залишається постійною на рівні 12,6–12,7%, що відповідає вимогам для найкращого функціонування господарства. У структурі поголів'я кнурів-плідників менше 2%, що говорить про економічну ефективність підприємства. Загальна кількість поголів'я зростає: із 950 голів у 2023 році до 1100 голів у 2025 році, що становить 15,8%. Це підтверджує поступовий розвиток та покращення діяльності господарства.

Отже, структура стада має правильну кількість тварин, що забезпечує стабільне розвиток виробництва і дозволяє краще керувати свинарством на підприємстві.

3.2. Продуктивні якості стада свиней

Продуктивні якості свиней мають важливе значення для розвитку свинарства, оскільки вони визначають, скільки продукції можна отримати, яка економічна прибутковість виробництва та які можливості для успішної роботи господарства. У Державному підприємстві-дослідному господарстві "Олександрівське" для оцінки продуктивності свиней враховують такі основні питання: кількість поросят у маток, вага поросят при народженні та підгодовуванні, середньодобові прирости молодняка, рівень виживання поросят та витрати корму на одиницю приросту.

Аналіз даних за 2023–2025 роки показує, що продуктивність свиней зростає. Це відбулося через покращення умов годівлі та утримання, а також через впровадження селекційних та племінних методів у роботу з тваринами. Особливо виокремлюється збільшення середніх показників багатоплідності свиноматок, що свідчить про покращення їхньої плідності.

Також маса гнізда зростає під час відлучення, що говорить про високу продуктивність свиноматок та ефективне годування поросят. Виживаність поросят залишається високою, що відбувається завдяки правильному ветеринарному обслуговуванню, дотриманню санітарних правил та доброзичливому догляду за тваринами. Середньодобові прирости молодняка також зростають, що дозволяє скоротити тривалість відгодівлі та знизити витрати на корми, таким чином покращуючи загальну ефективність виробництва таблиця 6.

Аналіз роботи головних свиноматок у ДПДГ «Олександрівське» протягом 2023–2025 років показує, що ключові показники покращились. Багатоплідність свиноматок зросла з 10,5 до 11,2 поросят, що становить збільшення на 6,7%, що впливає на зростання виробництва продукції.

Маса гнізда залишається приблизно тією ж, як при народженні, так і при відлученні, але має тенденцію збільшуватися, що говорить про покращення умов утримання та годування тварин. Кількість поросят, які доживають до

Таблиця 6

**Продуктивні якості основних свиноматок ДПДГ
«Олександрівське»**

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Багатоплідність, гол.	10.5	10.8	11.2
Маса гнізда при народженні, кг	13.0	13.5	14.0
Маса гнізда при відлученні, кг	75	80	85
Кількість поросят при відлученні, гол	9.5	9.8	10.2
Збереженість поросят, %	90	92	94
Середньодобовий приріст, г	550	580	620

відлучення, зросла значно, а рівень їхньої збереженості підвищився з 90% до 94%. Це зумовлено ефективною роботою ветеринарної служби та покращенням системи догляду за поголів'ям. Також відбувається збільшення середньодобового приросту молодняку, що дозволяє скоротити тривалість відгодівлі. У 2025 році середньодобовий приріст поросят у порівнянні з 2023 роком збільшився на 70 г, що становить 12,7%.

Отже, продуктивність стада свиней у господарстві значно зростає, створюючи кращі умови для подальшого розвитку виробництва.

Відгодівельні якості та скоростиглість молодняку свиней представлено в таблиці 7.

Аналіз відгодівельних характеристик та швидкості дозрівання молодняку свиней у ДПДГ «Олександрівське» за період 2023–2025 років показує стійку позитивну зміну основних виробничих показників. У

господарстві для отримання м'ясних кондицій використовують помісного молодняк у віці 75 днів з живою масою 28–32,5 кг. Тваринам забезпечують певні умови утримання та годівлі, що призводить до зростання середньодобового приросту маси щорічно. Середньодобові прирости протягом

Таблиця 7

Відгодівельні якості та скоростиглість молодняку свиней

ДПДГ «Олександрівське»

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Жива маса при постановці на відгодівлю, кг	28	30	32,5
Середньодобовий приріст під час відгодівлі, г	550	580	620
Вік досягнення живої маси 100 кг, <u>дн.</u>	200	190	180
Жива маса при здачі на забій, кг	110	112	115
Витрати кормів на 1 ц приросту живої маси, у корм. од.	4,58	4,46	4,35

цього періоду збільшились з 550 г у 2023 році до 620 г у 2025 році, що становить 12,7%, що свідчить про значне покращення умов годівлі та утримання тварин. Крім того, тривалість досягнення живої маси 100 кг зменшилася з 200 до 180 днів, що є важливим показником високої швидкості дозрівання поголів'я.

Жива маса свиней під час здачі на забій продовжує зростати, і в 2025 році вона становила 115 кг. Це дозволяє збільшувати виробництво м'ясної продукції.

Крім того, сталося покращення у використанні кормів: для отримання 1 кг приросту тварин потрібно знадобилося менше корму – з 4,582 до 4,35 кормових одиниць. Також подібно позитивно вплинуло на процес скорочення терміну годівлі на 10 днів, що дозволяє швидше отримувати готову продукцію та зменшити загальні виробничі витрати.

У господарстві зафіксовано постійне покращення годівлячих якостей та швидкості досягання ваги свиней, що безпосередньо збільшує економічну ефективність свинарського виробництва.

3.3. Відтворення стада

Залежно від способу відтворення стада, розрізняють господарства з повним циклом виробництва (де весь процес відтворення поголів'я відбувається в межах однієї ферми) та з неповним циклом (наприклад, відгодівельні або репродукторні спеціалізовані господарства). Дане фермерське господарство функціонує за принципом повного виробничого циклу.

Опорои організовані за цілорічною туровою системою.

У межах промислової технології виробництва свинини на фермерському господарстві, визначення ключових технологічних груп базується на весняно-літніх та осінньо-зимових періодах осіменіння та опоросів як основних, так і перевірюваних свиноматок. До цих груп належать:

- поголів'я основних та перевірюваних свиноматок (два тури основних та один тур перевірюваних);
- запліднення свиноматок;
- поголів'я племінних кнурів;
- підготовка свиноматок до опоросу;
- виведення свиноматок з основного стада та їх подальше відправлення на відгодівлю;
- отримання поросят, враховуючи багатоплідність;
- відлучення поросят;
- реалізація населенню поросят, що не досягли необхідної живої маси на момент відлучення;
- переведення поросят на дорощування;
- постановка поросят на відгодівлю;

- завершення відгодівлі свиней та їх збут з досягненням товарної живої маси не менше 110 кг.

На цій фермі опороси основних свиноматок, як правило, припадають на січень-лютий та червень-липень, тоді як перевірювані свиноматки поросяться навесні – у березні, квітні, травні. Такий графік турів дозволяє максимально ефективно використовувати сприятливі пори року: у першому півріччі отримують до 70% річного приплоду, а поросят вирощують в умовах табірному випасу, використовуючи повноцінні та економічні зелені корми. У весняний період зростає попит на молодняк серед сільського населення, яке прагне відгодувати свиней до зими у власних присадибних господарствах. Поросята другого туру (червень-липень) до настання зими набирають міцності, ефективно споживають осінні соковиті корми і, при інтенсивній відгодівлі на м'ясо, до січня, лютого або березня досягають забійних кондицій.

У процесі відтворення поголів'я свиней застосовують низку сучасних підходів. Серед них – використання штучного запліднення, регуляція циклів охоти та часу опоросів за допомогою гормональних засобів, раннє виявлення вагітності, запліднення свиноматок під час лактації, раннє відбирання молодняку від матері, а також низка інших прогресивних методів.

При розведенні свиней практикують два основні способи запліднення: природний та штучний. За останні десятиліття значного поширення набув метод штучного запліднення, який дає змогу зменшити поголів'я кнурів і, відповідно, оптимізувати витрати на їх утримання й харчування. Ефективність використання кнурів при штучному заплідненні може бути у десять разів вищою порівняно з природним спарюванням. Саме тому на фермі утримують лише трьох кнурів, а переважна більшість запліднень здійснюється штучним методом.

Вік першого парування ремонтного молодняку (свинок, що проходять перевірку) визначається їхнім фізіологічним розвитком і зазвичай припадає на 9-10 місяців при досягненні живої маси 100-105 кг на одну особину.

Свиноматки на фермі експлуатуються протягом 2,5-4 років. Щорічне оновлення материнського стада складає 30-40%. За віковою структурою, приблизно половина свиноматок (50%) – це тварини віком 2-3 роки, 35% – 3-4-річні, а частка старших особин не перевищує 15%.

Селекційна робота у товарному свинарстві передбачає оцінку кнурів за їхньою плідністю, а свиноматок – за кількістю народжених поросят (багатоплідністю), однорідністю приплоду, рівнем збереження молодняку та його живою масою на момент відлучення. Систематично здійснюється відбір та поповнення основного поголів'я за рахунок кращих кнурів і свиноматок, що пройшли перевірку.

З метою забезпечення ефективного оновлення стада, з числа основних свиноматок формується племінна група, або так зване «племінне ядро». До неї включають 25% найбільш продуктивних тварин з підтвердженим походженням. Отриманих від них ремонтних свинок вирощують для подальшого заміщення свиноматок основного стада (після проходження перевірки). Від решти 75% свиноматок основного стада (товарної групи) отримують молодняк, призначений для відгодівлі.

3.4. Технологія годівлі свиней різних статевовікових груп

Раціональне планування годівлі свиней важливе для підвищення їхньої продуктивності та ефективності виробництва свинини. Це забезпечує тварин відповідними поживними речовинами, враховуючи їхній вік, стан здоров'я та призначення. У господарстві "Олександрівське" свиней годять за допомогою повних комбікормів, які містять необхідні білки, енергію, мінерали та вітаміни. Раціони складають згідно з діючими нормами, щоб забезпечити швидкий ріст свиней при мінімальних витратах кормів. Годівля організована з урахуванням різних статеві-вікових груп. Наприклад, для кнурів-плідників складено раціони, які підтримують їхню добробут, статеву активність та якість сперми.

У такі раціони входять концентровані корми, білково-вітамінні добавки та соковиті продукти. Важливо дотримувати точно встановлені норми, оскільки ні надмірне годування, ні недостатнє негативно впливають на репродуктивні здібності тварин. Новонародженим поросят дають переважно молоко матері, яке є основним живленням у перші дні їхнього життя. З п'ятого до сьомого дня їх поступово привчають до прийому престартерів. Пізніше до раціону поросят додають концентровані корми, соковиті продукти та мінеральні речовини.

Особливу увагу приділяють забезпеченню тварин чистою водою та залізовмісними добавками для профілактики анемії. На етапі дорощування молодняк переходить на повнораціонні комбікорми, що сприяє їх інтенсивному зростанню та розвитку. Годівля проводиться відповідно до маси тіла кожної тварини. Основна мета відгодівлі – досягнення високих середньодобових приростів і отримання якісної свинини.

Основу харчового раціону становлять концентровані корми, які мають багато білка та енергії. Використання правильно складених кормових раціонів дозволяє зменшити кількість кормів, потрібних для отримання 1 кілограма приросту ваги, та скоротити час годівлі. Таким чином, у господарстві категорій. Вона ґрунтується на використанні повнораціонних комбікормів та враховує особливості тварин. Це забезпечує зростання їхньої продуктивності, зменшення витрат кормів та збільшення прибутковості виробництва.

До складу запропонованого раціону кнура-плідника входять ячмінна дерть (25,0%), житня (23,68%), пшенична (24,21%), макуха соєва (17,89%), сінне борошно (2,90%) та м'ясо-кісткове борошно (6,32%). Тип годівлі – концентратний.

Отримання багатоплідних поросінь та здорових, життєздатних свиноматок значною мірою залежить від правильної організації годівлі в період підготовки до запліднення та вагітності. Практика та дослідження показують, що при недостатній вгодованості свиноматок виникають серйозні

проблеми з статевим циклом, що призводить до зниження їх продуктивності. Ті ж самі свиноматки, які мають надмірну вагу, часто мають труднощі з охотою, можуть залишатися без запліднення, а їх приплід часто виявляється слабким та зниженої життєздатності. У ДЦПК «Олександрівське» поросінь свиноматок ведуть так, щоб вони відповідали заводським стандартам, забезпечуючи їхні фізіологічні потреби в поживних речовинах для розвитку ембріонів і формуючи необхідні резерви, описаними в таблиці 8.

Узгоджений середньодобовий раціон для поросної свиноматки масою 185 кг відповідає нормам годівлі та забезпечує її необхідними поживними речовинами. За енергетичними показниками, кількість обмінної енергії становить 30,5 МДж, що більше нормативної величини 28,7 МДж на 1,8 МДж. Це означає, що рівень енергетичного забезпечення є відповідним, що позитивно впливає на стан здоров'я свиноматки та розвиток її потомства.

Рівень енергетичної кормової одиниці (ЕКО) перевищує норму на 0,16, що свідчить про високий харчовий потенціал раціону. Вміст сирого протеїну становить 352,0 г, що трохи більше норми на 6,0 г, і забезпечує майже повне відчуття потреби у білку. Однак рівень перетравного протеїну – 258,8 г – менше норми на 1,2 г, що викликає незначний дефіцит. Цю нестачу можна усунути, збільшивши використання високобілкових кормів. Кількість амінокислот у раціоні оптимальна: лізину на 1,0 г більше норми, метіоніну та цистину – на 0,8 г. Ці речовини відіграють важливу роль у розвитку плодів і правильному перебігу поросності. Проте у раціоні є суттєвий недолік – низький вміст сирі клітковини.

У раціоні її є лише 159,8 г клітковини, що значно менше норми в 346 г. Тобто вона пропустила 186,2 г. Відсутність достатньої кількості клітковини може негативно вплинути на травлення, призводити до закрепів і знижувати роботу шлунково-кишкового тракту. Щоб виправити це, потрібно додати більше грубих або соковитих кормів у раціон.

Таблиця 8

Середньодобовий раціон годівлі кнур-плідника живою масою 225 кг

Показники	Норма	Корми, кг						Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	М'ясо- кісткове	Сіль	Синтетичний лізін	Синтетичний метіонін		
Маса корму	-	0.85	0.75	0.80	0.55	0.30	0.20	18	2,8	3,2	-	-
Обмінна енергія, МДж	42,2	11.1	9.2	10.5	8.1	1.8	2.4	-	-	-	43.1	+0.9
ЕКО	4,22	1.08	0.94	1.05	0.81	0.18	0.24	-	--	-	4.30	+0.08
Суша речовина, г	2,97	0.72	0.68	0.69	0.48	0.24	0.19	-	-	-	3.00	+0.03
Сирий протеїн, г	588	91.2	74.5	87.1	230	31.2	88.4	--	-	--	602.4	+14.4
Перетравний протеїн, г	460	70.4	56.8	65.2	201	17.5	74.8	-	-	-	485.7	+25.7
Лізин, г	28,2	3.4	2.5	2.3	13.8	1.2	3.8	-	2,1	-	29.1	+0.9
<u>Метіонін+цистин, г</u>	18,7	3.2	2.4	2.6	5.8	0.6	1.8	-	-	2,7	19.1	+0.4
Сира клітковина, г	208	48.2	21.4	20.1	28.4	68.2	-	-	-	-	186.3	-21.7
Сіль кухонна, г	17	-	-	-	-	-	-	18	-	-	18	+1
Кальцій, г	28	1.1	0.9	1.0	2.3	1.8	30.5	-	-	-	37.6	+9.6
Фосфор, г	23	2.9	2.7	2.4	3.6	0.8	16.8	-	-	-	29.2	+6.2

Таблиця 9

Середньодобовий раціон годівлі поросної свиноматки в перші 84 дні поросності, живою масою 185кг

Показники	Норма	Корми, кг					Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Дикальцій фосфат		
Маса корму	-	0.85	0.55	0.55	0.25	0.30	15	2.8	60.0	30.5	+1.8
Обмінна енергія, МДж	28,7	11.1	6.8	7.2	3.6	1.8	-	-	-	3.03	+0.16
ЕКО	2,87	1.08	0.69	0.72	0.18	0.18	-	-	-	2.16	-0.31
Суша речовина, г	2,47	0.74	0.50	0.46	0.25	0.25	--	-	-	352.0	+6.0
Сирий протеїн, г	346	92.4	54.8	60.3	345	34.5	--	-	-	258.8	-1.2
Перетравний протеїн, г	260	71.2	41.6	45.1	18.5	18.5	-	-	-	15.8	+1.0
Лізин, г	14,8	3.4	1.8	1.6	1.2	1.2	-	1.9	-	9.7	+0.8
Метіонін+цистин, г	8,9	3.3	1.6	1.8	0.6	0.6	-	-	-	159.8	-186.2
Сира клітковина, г	346	48.5	14.2	14.5	70.2	70.2	-	-	-	15	+1
Сіль кухонна, г	14	-	-	-	-	-	15	-	-	21.2	+0.2
Кальцій, г	21	1.1	0.58	0.66	1.9	1.9	-	-	16.0	20.3	+2.3
Фосфор, г	18	2.9	2.0	1.7	0.8	0.8	-	-	11.4	20.3	+2.3

Щодо мінеральних речовин, їхній вміст близький до норм:

- кальцій – 21,2 г (на 0,2 г більше ніж потрібно);
- фосфор – 20,3 г (надлишок на 2,3 г);
- кухонна сіль – 15 г (надмір на 1 г).

Мінеральний склад є задовільним, але треба трохи знизити фосфор, щоб він більше відповідав кількості кальцію.

Загалом раціон свиноматки добре збалансований за енергією, білком, амінокислотами і мікроелементами.

Але потрібно додати більше клітковини, наприклад, сінне борошно або інші корми з багатою клітковиною. Це допоможе покращити травлення, забезпечити стабільний обмін речовин і сприяти здоровій поросності.

Середньодобові раціони годівлі визначаються з урахуванням призначення поросят, їх живої маси та середньодобових приростів.

Один із прикладів раціонів для годівлі молодняка свиней наведено у таблиці 10.

Тип годівлі — концентратний. Свиней годують двічі на добу відповідно до розкладу, який застосовують в господарстві.

Концентровані корми роздають у вигляді зволжених сумішей за допомогою кормороздавача типу КСА-0,8. Солі макро- та мікроелементів зазвичай додають у вигляді преміксів до зволоженого корму. Змішують і запарюють корми для свиней за допомогою змішувача кормів С-2, а подрібнюють корми за допомогою агрегату АМК-2. Тварин вволю напувають. Для кнурів-плідників та підсисних свиноматок використовують клапанні одночашкові автонапувалки ПСС-1, для холостих і порослих свиноматок – АГО-24, а для поросят – ПБМ-1.

Отже, годівля в умовах господарства відбувається на високому рівні.

Таблиця 10

**Середньодобовий раціон годівлі підсисної свиноматки до 2 років при відлученні поросят в 60 днів;
живою масою 165 кг; кількість поросят – 10**

Показники	Норма	Корми, кг								Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	М' ясо- кісткове борошно	Відвійки свіжі	Сіль, г		
Маса корму	-	1,4	1,3	0,8	0,5	0,4	0,2	1,5			
Обмінна енергія, МДж	59,4	18,31	15,6	10,95	7,75	2,46	2,3	2,27		59,64	+0,24
ЕКО	5,94	1,83	1,56	1,09	0,78	0,24	0,23	0,23		5,96	+0,02
Суша речовина, г	4,13	1,22	1,15	0,69	0,45	0,33	0,18	0,14		4,16	+0,03
Сирий протеїн, г	768	156,8	124,8	91,2	224	46,8	80,2	55,5		779,3	+11,3
Перетравний протеїн, г	599	115,4	94,9	68	197	26,8	68,2	52,5		622,8	+23,8
Лізин, г	33,1	5,6	4,29	2,32	13,25	1,6	3,48	3,75		34,29	+1,19
<u>Метіонін+цистин, г</u>	19,8	5,46	3,77	2,72	5,55	0,8	1,54	1,8		21,64	+1,84
Сира клітковина, г	290	81,2	32,5	20,8	27	106,4	-	-		267,9	-22,1
Сіль кухонна, г	24	-	-	-	-	-	-	-	24	24	-
Кальцій, г	38,9	1,82	1,3	0,96	2,15	2,6	28,6	2,1		39,53	+0,63
Фосфор, г	31,4	4,9	4,68	2,4	3,45	1,16	14,8	1,5		32,89	+1,49

Таблиця 11

**Середньодобовий раціон годівлі для молодняку свиней на відгодівлі живою масою 70 кг,
середньодобовий приріст 500-550 г**

Показники	Норма	Корми, кг					Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Трикальцій фосфат		
Маса корму	-	0,8	0,85	0,5	0,2	0,25	14	2,32	44		
Обмінна енергія, МДж	32,4	10,56	10,3	6,85	3,1	1,54				32,45	+0,05
ЕКО	3,24	1,06	1,03	0,69	0,31	0,15				3,24	-
Суша речовина, г	2,38	0,7	0,75	0,43	0,18	0,21				2,27	-0,11
Сирий протеїн, г	333	89,6	81,6	57	96	29,3				353,5	+20,5
Перетравний протеїн, г	245	68,8	62,05	42,5	78,6	16,8				268,75	+23,75
Лізин, г	15,5	3,2	2,81	1,45	5,3	1		1,74		15,5	-
<u>Метіонін+цистин, г</u>	9,3	3,12	2,47	1,7	2,22	0,5				10,01	+0,71
Сира клітковина, г	181	46,4	21,25	13	10,8	66,5				157,95	-23,05
Сіль кухонна, г	14	-	-	-	-	-	14			14	-
Кальцій, г	19	1,04	0,85	0,61	0,86	1,63			14,08	19,08	+0,08
Фосфор, г	16	2,8	3,06	1,5	1,38	0,73			6,38	15,85	-0,15

3.5. Утримання свиней

У ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» застосовано сучасну технологію утримання свиней, яка враховує особливості виробничої спеціалізації господарства та фізіологічні потреби тварин. Основною діяльністю господарства є розведення великої білої породи свиней, вирощування молодняка та відгодівлення товарного поголів'я. Для утримання тварин використовується станкова система, яка передбачає розподіл свиней за статеві-віковими ознаками: кнури-плідники, холості та поросні свиноматки, підсисні свиноматки з поросятами, поросята на дорощуванні та молодняк на відгодівлі.

Такий метод дозволяє забезпечити найкращі умови для мікроклімату, годівлі та ветеринарного хоробру. Поросні свиноматки протягом перших трьох місяців вагітності утримуються в великій групі у вільно-вигульній системі, що позитивно впливає на їх стан, сприяє збільшенню руху та покращує репродуктивні показники. За тиждень до пологів свиноматок переводять у спеціальне відділення, де кожна тварина має окремий станок. Після пологів свиноматок з поросятами тримають у окремих станках до моменту, коли поросята досягнуть двотижневого віку. Після цього їх поступово об'єднують у менші групи. Кнурів-плідників тримають окремо у станках з регулярним вигулом, що допомагає зберегти їх статеву активність та фізичну форму. Молодняк під час дорощування та годівлі живе у невеликих групах до 50 голів у закритих приміщеннях без вигулів, що зменшує стрес та забезпечує добрі санітарні умови. Мікроклімат у свинарниках є основною задачею для господарства.

Постійно стежать за температурою повітря, вологістю, вентиляцією та освітленням, щоб створити добрий клімат для утримання тварин. Важливо уникати надмірної вологості та занадто низької температури, оскільки ці фактори можуть шкодити здоров'ю тварин і знижувати їхні прирости. Для запобігання ризикам регулярно очищають станки, видаляють гній і

дезінфікують приміщення. Використовують негашене вапно та ефективну систему вентиляції. Групове утримання свиноматок дозволяє краще використовувати виробничі площі, підвищити продуктивність праці та поліпшити організацію виробничого процесу. Завдяки цьому знижуються витрати на утримання тварин, що позитивно впливає на загальну економічну ефективність.

Таким чином, систем свиней у ДПДГ «Олександрівське» ґрунтується на сучасних технологіях, які допомагають досягти високих результатів у виробництві, підтримувати здоров'я тварин та розвивати галузь свинарства, одночасно забезпечуючи найкращі економічні показники.

3.6. Економічна ефективність виробництва свинини

Економічна ефективність виробництва свинини у ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» залежить від рівня продуктивності худоби, правильної організації кормового забезпечення, вартості збільшення ваги тварин, ціни продажу м'яса та загальної прибутковості галузі. Виробництво свинини є однією з основних галузей тваринництва, забезпечує виробництво якісного м'яса та значно впливає на прибутковість підприємства.

Основні фактори, які впливають на економічні показники, це правильно харчування, добре організоване утримання тварин, вчасна ветеринарна допомога та ефективне використання робочої зброї. Найбільші витрати на виробництво свинини — це корми, вони становлять приблизно 65–70 % вартості продукції, що є звичайним для більшості ферм цього виду виробництва. Інші значні витрати — це зарплата працівників, споживання електроенергії, покупка ветеринарних препаратів, а також амортизація будівель і машин. У таблиці 12.

Аналіз таблиці 12 показує, що в 2025 році основні економічні показники зросли порівняно з минулим роком. Збільшення кількості свиней, зростання середньодобового приросту та зниження витрат кормів на одиницю продукції

Таблиця 12

**Економічна характеристика виробництва свинини
в умовах ДПДГ «Олександрівське»**

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Вироблено свинини, кг	28600	31360	34500
Собівартість:			
-1 кг приросту живої маси, грн.	42,5	60,0	57,2
- всієї продукції, тис. грн.	1215,5	1881,6	1973,4
Середня реалізаційна ціна 1 кг живої маси, грн.	75,2	70,5	84,6
Виручка від реалізації, тис. грн	2150,72	2210,88	2918,7
Прибуток від реалізації, тис. грн.	935,22	329,28	945,3
Рівень рентабельності, %	+43,48	+14,89	+32,4

допомогли збільшити прибуток та рівень рентабельності. У 2025 році рівень рентабельності становив +32,4%.

Отже, виробництво свинини в ДПДГ «Олександрівське» є економічно вигідним напрямком діяльності. Далі підвищення якості утримання тварин, годівлі та селекції допоможе збільшити виробництво та зробити підприємство більш конкурентоспроможним.

ВИСНОВКИ

1. У загальному кількості основних свиноматок у господарстві збільшилася з 120 до 140 тварин, тобто на 16,7%, що позитивно впливає на темпи відтворення стада та загальну кількість виробництва свинини.
2. Загальна кількість тварин зростає: у 2023 році було 950 голів, а у 2025 році – 1100 голів, що відповідає зростанню на 15,8%. Це показує, що господарство поступово розвивається та вдосконалюється.
3. Продуктивність стада свиней у господарстві значно зростає, що створює кращі умови для подальшого розвитку цієї галузі.
4. Жива маса свиней на момент здачі на забій залишається на зростанні і в 2025 році становила 115 кг. Це сприяє збільшенню виробництва м'ясної продукції.
5. Ефективність відтворення свиней оцінюється за такими показниками: кількістю поросят, які народилися, рівнем багатоплідності свиноматок, кількістю поросят, які дає одна свиномата, виживанням молодняку та кількістю поросят, що відлучаються.
6. Умови господарства забезпечують високий рівень годівлі. Система утримання свиней у ДПДГ «Олександрівське» ґрунтується на сучасних технологіях, які допомагають досягти високих показників продуктивності, зберігати здоров'я тварин, розвивати свинарство та отримувати найкращі економічні результати. Виробництво свинини в ДПДГ «Олександрівське» є прибутковим напрямом господарської діяльності. Далі покращення технологій утримання тварин, годівлі та селекції допоможе збільшити продуктивність галузі та зробити підприємство більш конкурентоспроможним. У 2025 році рентабельність склала +32,4%.

ПРОПОЗИЦІЇ

Для покращення управління галуззю свинарства в умовах ДПДГ «Олександрівське» ННЦ «ІЗ НААН» пропонується виконати наступні заходи: вести строгий контроль за нормуванням годівлі свиней усіх статевовікових груп, звертаючи особливу увагу на збалансованість раціонів щодо поживних речовин, особливо контролювати рівень сиров'язкової клітковини у сухій речовині; використовувати солі макро-і мікропідкріплення у вигляді преміксів, якщо це можливо, що дозволить ефективніше використовувати поживні речовини та збільшити продуктивність тварин; збільшувати поголів'я свиней до максимально допустимого рівня заповнення виробничих приміщень шляхом активного введення ремонтних свинок та покращення показників репродукції основного стада; влаштувати вигульні майданчики з навісами для відтворювальної групи тварин, що поліпшить їх фізіологічний стан та захистить від поганих погодних умов; підсилювати систему ветеринарно-санітарного контролю, забезпечуючи своєчасне проведення профілактичних заходів та дезінфекцію приміщень для мінімізації ризиків хвороб; активно впроваджувати сучасні технології механізації годівлі, напування та видалення гною, що зменшить трудомісткість і підвищить ефективність виробництва свинини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баньковська І. Вплив різних способів утримання свиней на якість туш. *Тваринництво України*. 2014. № 10. С.21-23.
2. Баранова Г. С. М'ясо-сальна продуктивність і фізико-хімічні властивості м'яса свиней різних генотипів. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2014. Вип. 2. С. 169–17.
3. Бірта Г. О. Товарознавча характеристика продукції свинарства. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
4. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Відгодівельні, забійні та м'ясо-сальні якості свиней різних напрямів продуктивності. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 4. С. 49–51.
5. Борщенко В. Ефективне поєднання різнопорідних свиней м'ясної продуктивності. *Тваринництво України*. 2011. № 1–2. С. 4–6.
6. Бучко О. Адаптогени стрес-коректори у свинарстві. *Тваринництво України*. 2010. № 8. С. 13–15.
7. Вирощування ремонтного молодняку сільськогосподарських тварин / Ібатулін І.І. та ін. Київ: Урожай, 1993. 248 с.
8. Волощук В.М. Однофазне утримання свиноматок у цеху відтворення. Свинарство. Міжвід. темат. науковий збірник Інституту свинарства і АПВ НААН. Вип. 66. Полтава, 2015. С. 3-6.
9. Гігієна тварин / М. В. Демчук та ін. Харків: Еспада, 2008. С. 311-339.
10. Гламазда В., Науменкова Р., Чегорка П. Для комфортного утримання поросят. *Тваринництво України*. 2011. № 1–2. С. 13–15.
11. Гноєвий І.В. Годівля і відтворення поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні. Х.: Магда LDT, 2006. 400 с.
12. Голдобіна М. І. Продуктивні та племінні якості свиней різних порід. *Тваринництво України*. 1996. № 6. С. 18–20.

13. Голуб Н. Д., Корнієнко І. О., Вакал О. А. Методи удосконалення порід свиней. *Вісник Полтавського сільськогосподарського інституту*. 2009. № 6. С. 65–67.
14. Гришина Л.П. Використання математичного моделювання для прогнозування живої маси молодняку свиней різних генотипів. Міжвідомчий тематичний науковий збірник Інституту свинарства і АПВ НААН. Вип. 65. Полтава, 2014. С.101-108.
15. Довідник з виробництва свинини / В. П. Рибалко та ін. Харків: Еспада, 2001 С.139–252.
16. Ібатуллін І. І. Годівля сільськогосподарських тварин. Київ, 2003. 241 с.
17. Іванов В.О., Волощук В.М. Біологія свиней: навчальний посібник 2-ге вид. випр. і допов. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2013. № 4(71). С.45-48
18. Кулик М.Ф., Кравців Р.Й., Обертюх Ю.В. Корми: оцінка, використання, продукція тваринництва. Екологія. Вінниця: Тезис, 2003. 334 с.
19. Лихач В. Я., Черненко А. В. Відгодівля свиней м'ясних генотипів до різних вагових кондицій. *Таврійський науковий вісник : зб. наук. праць Херсонського ДАУ*. 2008. Вип. 58/2. С. 285–289.
20. Онищенко А.О., Чертков Б.Д., Коробка А.В. Зв'язок біологічних особливостей та умов утримання з продуктивними якостями свиноматок. *Вісник Сумського національного аграрного університету: науковий журнал, серія «Тваринництво»*. Суми, 2016. Вип. 7 (30). С.163-167.
21. Петриченко В. Ф., Корнійчук О. В. Стратегія розвитку кормовиробництва *Корми і кормовиробництво*. 2012. Вип. 73. С. 3–10.
22. Повод М. Г. Виробництво свинини при різних технологіях утримання свиней. *Збірник Наукове забезпечення свинарства в сучасних умовах*. Дніпропетровськ, 2004. С. 25-28.
23. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин Суми: Університетська книга, 2004. 509 с.

24. Ресурсозберігаючі технології виробництва свинини: теорія і практика / О. М. Царенко та ін. Суми: Університетська книга, 2004. С. 37– 189.
25. Розведення свиней / В.М. Нагаєвич та ін. Харків. 2005. 296 с.
26. Савчук Д., Сахацький П. Деякі питання годівлі тварин. Тваринництво. 1999. № 11. с 22-23.
27. Свеженцов А.І., Кравців Р.Й., Півторак Я.І. Нормована годівля свиней. Львів: ЛНАВМ ім. Гжицького, 2005-385 с.
28. Технологія виробництва продукції свинарства / В.І. Герасимов та ін. Харків: Еспада, 2010. С. 299–321.
29. Технологія виробництва продукції свинарства / Н. В. Засуха та ін. Вінниця: Нова книга, 2010. С. 220–236.
30. Чумаченко В. Біохімічні та імунологічні показники у свиней при стресі. Ветеринарна медицина України. 2000. №3.
31. Юрченко О. У балансі – сила: амінокислоти в кормах для свиней. *Прибуткове свинарство*. 2012. № 5 (11). С. 61–69.